

2021

DOZNAKE I NJIHOV ZNAČAJ ZA POJEDINCE I EKONOMIJU

Centralna banka Republike Kosova
i Grupacija Svetske banke
uz podršku
Vlade Švajcarske

THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Ovu brošuru izradile su Centralna banka Republike Kosova i Grupa za razvoj platnih sistema (*Payment Systems Development Group-PSDG*) koja funkcioniše u okviru jedinice Globalne prakse u oblasti finansija, konkurentnosti i inovacija Grupacije Svetske banke (*Finance, Competitiveness and Innovation Global Practice of The World Bank Group*).

Švajcarski Državni sekretarijat za ekonomske poslove (*SECO*) finansirao je ovu brošuru u okviru Programa za plaćanja i doznake (*Remittances and Payments Program*).

www.remittanceprices.worldbank.org

Centralna banka Republike Kosova

adresa: Rr. Garibaldi 33,
Priština, Kosovo

www.bqk-kos.org

e-mail: info@bqk-kos.org

tel: +383 38 222 055

fax: +383 38 243 763

Grupacija Svetske banke

1818 H Street NW
20433 Vašington, Okrug Kolumbija, SAD

www.worldbank.org

paymentsystems@worldbank.org

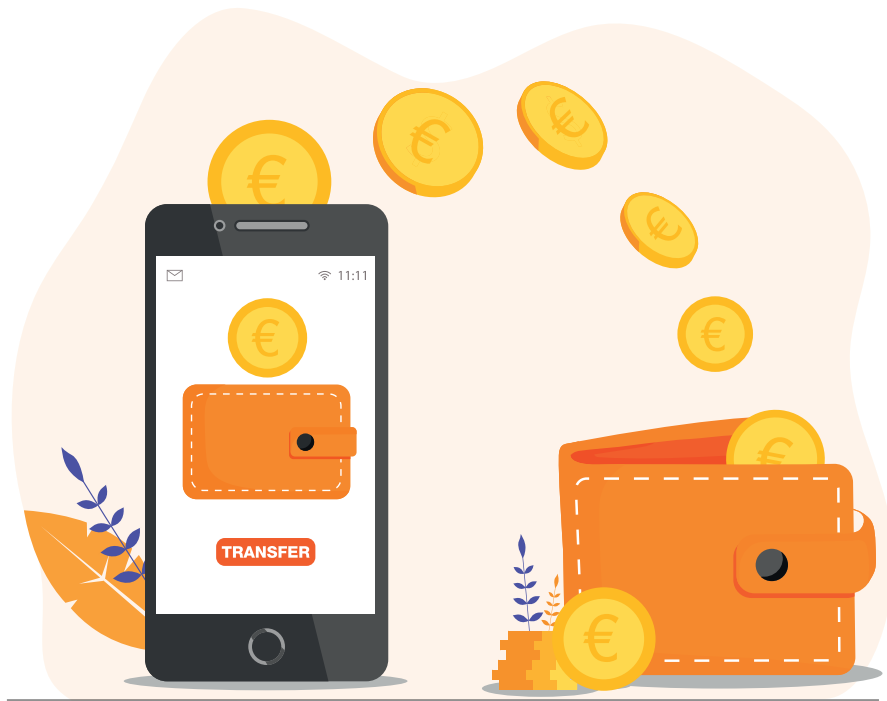
kontakt telefon: +1 202 473-1000

Fotografija sa naslovnice: Spenser Montero

© Grupacija Svetske banke, 2021

ŠTA SU TO DOZNAKE?

Doznake su novčana sredstva koja migranti šalju u svoje zemlje porekla. To je privatna ušteđevina radnika i porodica koja se u matičnoj zemlji troši za hranu, odeću i druge potrebe i koja pokreće domaću ekonomiju. Ovi novčani transferi su obično prekogranični.

ZAŠTO SU DOZNAKE VAŽNE?

Doznake su jedan od najčešćih izvora prihoda u zemljama sa visokom stopom emigracije. Prema podacima Svetske banke¹, u 2019. godini oko 529 milijardi dolara poslato je u nerazvijene i srednje razvijene zemlje. Očekuje se da će se ovaj iznos nastaviti da raste i ubuduće.

Doznake takođe mogu imati značajni efekat na ekonomiju zemlje u koju stižu. Budući da su doznake u suštini deo ličnih prihoda, njihov ekonomski uticaj i značaj često je dvostruk – one utiču na lični budžet i finansijski status primaoca i njegovog ili njenog domaćinstva, ali utiču i na ekonomska kretanja u zemlji primaoca kroz investicije, ekonomsku aktivnost i potrošnju.

¹Svetska banka, „Izveštaj o migracijama i razvoju“ (engl. “Migration and Development Brief”), 2019.

ZAŠTO SU DOZNAKE VAŽNE?

Finansijska pomoć porodičnim budžetima obično daje veće finansijske mogućnosti, te dovodi do veće potrošnje i smanjenja siromaštva povećanjem prihoda stanovništva.

Istovremeno, doznake utiču i na ekonomska kretanja u zemljama primalaca; budući da se doznake koriste za investicije i nabavke (npr. nabavku repromaterijala za proizvodnju, kupovinu ili renoviranje nekretnina, ili druge investicije), one onda utiču i na ukupan rast proizvodnje, trgovine, tržište rada, nekretnina i drugih segmenata lokalne ekonomije.

DOZNAKE NA KOSOVU

Doznake su veoma važne za Kosovo i njegovu dijasporu, kako u monetarnom, tako i u kulturnom smislu. Na Kosovu je iznos doznaka pristiglih regulisanim kanalima u 2019. godini iznosio 1,24 milijarde dolara ili 15,6 odsto BDP-a prema podacima Svetske banke². Pretpostavlja se da je ukupan iznos još veći jer se veliki deo doznaka prenosi neregulisanim kanalima (lično ili preko posrednika kao što su vozači autobusa, itd).

Sa aspekta kulture, doznake se često smatraju simbolom ljubavi i privrženosti migranata svojim porodicama, a u mnogim slučajevima i široj familiji. Migranti osećaju moralnu obavezu da novac šalju kući, bez obzira na to ima li za tim potrebe. Takođe, primaoci očekuju da im članovi uže porodice ili rođaci iz inostranstva šalju doznake.

Stoga članovi kosovske dijaspore šalju novac svojim na Kosovu dokle god žive u inostranstvu, što često ume da traje i po 40 godina ili duže i da se prenosi generacijama. Skoro svaka kosovska porodica ima neke rođake u inostranstvu, s obzirom na socio-političku istoriju zemlje, i skoro svaka porodica dobija finansijsku podršku iz inostranstva.

²Podaci o migracijama i doznakama (Godišnji pregled podataka o doznakama) (engl. Annual Remittances Data) – Svetska banka.

DOZNAKE NA KOSOVU

Takođe, u mnogim slučajevima, migranti se odlučuju da sopstveni novac drže i njima upravljaju na Kosovu kako bi na taj način održali vezu sa svojom rodnom zemljom i da bi imali otvorenu opciju da se u budućnosti vrate na Kosovo. Ponekad se članovi porodice na Kosovu staraju o finansijama svojih rođaka i njihovoj imovini-kućama ili poslovnim aktivnostima, dok su u inostranstvu.

Bez obzira na zemlju boravka, veza sa porodicom na Kosovu ostaje jaka generacijama i migranti obično dolaze u posetu bar jednom godišnje. Dok iz Švajcarske, Nemačke i Velike Britanije dolazi većina priliva doznaka u zemlju, veliki broj građana Kosova migrirao je i u susedne zemlje kao što su Slovenija, Bosna i Hercegovina i Srbija.

ZNAČAJ DOZNAKA ZA POJEDINCE I DOMAĆINSTVA

Doznake su važan izvor prihoda za pojedince i domaćinstva kojim zadovoljavaju svoje osnovne potrebe. Pored toga, doznake služe i kao sredstvo za finansijsko uključivanje. Sa formalnim dokazom o stabilnom prihodu od doznaka, pojedinci mogu da postanu kvalifikovani za kredite, a verovatnije je i da će koristiti druge finansijske usluge, kao što su tekući računi, osiguranje uz štednju, itd.

Grupacija Svetske banke istraživala je finansijske navike pošiljalaca i korisnika doznaka na reprezentativnom uzorku na Kosovu. Doznake na Kosovo se pre svega koriste za potrošnju, plaćanje računa, zdravstvene usluge, popravke i renoviranje doma, obrazovanje, i u investicione svrhe.

KOJI SU NAJČEŠĆI FAKTORI KOJI UTIČU NA IZBOR KANALA ZA PRENOS NOVCA?

Glavni kriterijumi koji najčešće utiču na odluku su:

- ✓ brzina;
- ✓ bezbednost;
- ✓ navike;
- ✓ nivo finansijske pismenosti;
- ✓ finansijska uključenost i dostupnost finansijskih usluga;
- ✓ administrativne procedure;
- ✓ cena.

Remittance Prices Worldwide je onlajn servis za praćenje cena slanja doznaka širom sveta, koji je pokrenula Grupacija Svetske banke sa ciljem da se poveća transparentnost i dostupnost informacija o doznakama i troškovima prekograničnih transfera novca. Ova veb stranica prati ukupno 367 "koridora" između 48 zemalja iz kojih se doznake šalju i 105 zemalja u koje se šalju.

Više informacija dostupno je na:

<https://remittanceprices.worldbank.org/>.

DOZNAKE I INVESTICIJE

Suprotno uvreženom verovanju, doznake se ponekad koriste kao investicioni kapital za pokretanje preduzetništva ili biznisa. Ako ste korisnik doznaka, pokušajte da ne doživljavate sebe samo kao pukog korisnika ili potrošača. Aktivno analizirajte opcije da „uposlite svoj novac“ i „učinite da novac radi za vas“ tj. da bolje koristite doznake, a samim tim i poboljšate vaš finansijski položaj.

Neki od načina da to postignete su: da budete dobro obavešteni, da pohađate programe finansijske edukacije, budete finansijski uključeni, analizirate raspoložive finansijske proizvode i usluge, i usvajate preduzetničko razmišljanje i veštine.

FINANSIJSKO UKLJUČIVANJE KORISNIKA DOZNAKA

Ukratko, finansijski uključeni su oni pojedinci koji koriste finansijske proizvode i usluge na tržištu (kredite, štednju, bankovne račune, itd).

Korišćenje bankovnog računa ili drugih regulisanih kanala za primanje doznaka daje vam lakši pristup i drugim finansijskim proizvodima i uslugama na tržištu.

Savet:

Kao korisnik doznaka, trebalo bi da se raspitate o različitim kanalima, bezbednosti i cenama usluga transfera novca. Napustite postojeće prakse koje su loše ili jednostavno nedovoljno dobre za vas. Edukujte se o osnovama finansijske pismenosti i saznajte više o dostupnim finansijskim proizvodima i uslugama na tržištu. Kroz edukaciju stičete informacije i znanja koja mogu značajno da unaprede vaš finansijski status!

ZAPAMTITE!

1. Doznake se mogu koristiti na nekoliko načina – za investicije, potrošnju, štednju, pokretanje biznisa, itd. Razmislite svoje opcije pre nego što odlučite šta je najbolje za vas i vašu porodicu.
2. Bezbednost, brzina i troškovi su glavni kriterijumi za donošenje odluke o načinu prenosa doznaka. Najjeftiniji način često nije i najbezbedniji i najbrži, i obrnuto. Stoga je ključno razmotriti vaše potrebe, opcije i rizike prilikom donošenja odluke.

ZAPAMTITE!

3. Kada se raspijete o nekom finansijskom proizvodu ili usluzi, navedite doznake kao vaš izvor solventnosti ili instrument obezbeđenja dok pregovarate sa finansijskom institucijom.
4. Nemojte sebe posmatrati kao pukog korisnika ili potrošača, i aktivno analizirajte svoje opcije kako da „uposlite novac da radi za vas“.

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

**Centralna banka
Republike Kosova**

adresa: Rr. Garibaldi 33,
Priština, Kosovo

www.bqk-kos.org

e-mail: info@bqk-kos.org

tel: +383 38 222 055

fax: +383 38 243 763

THE WORLD BANK

IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Grupacija Svetske banke

1818 H Street NW

20433 Vašington, Okrug Kolumbija, SAD

www.worldbank.org

paymentsystems@worldbank.org

kontakt telefon: +1 202 473-1000